

OBIECTUL MATERIAL AL INFRAȚIUNILOR LEGATE DE TRAFICUL DROGURI

Dumneanu Ludmila,

doctor în drept, conferențiar universitar

Departamentul Drept Penal, Facultatea de Drept USM

Material object of the crime can be represented by drugs, analogs, ethnobotanical products, substitute. Material object of the crime allows delimitation: 1) drug trafficking offenses of others crimes; 2) drug trafficking offenses of contraventions drugs trafficking. În the case drug trafficking offenses, the material object represents it: drugs, plants that contain drugs or seeds of these plants, ethnobotanical products, analogs, substitute.

Keywords: criminal responsibility, drug, traffic, material object.

Teoreticienii V. Bujor și D. Dimitrescu consideră că „problema determinării corecte a obiectului material al infracțiunilor legate de substanțele narcotice, psihotrope sau de precursori are importanță atât teoretică, cât și practică” [1]. Împățășim această afirmație. Obiectul material permite delimitarea: 1) infracțiunilor legate de traficul de droguri / circulația de droguri de alte infracțiuni; 2) infracțiunilor legate de circulația de droguri de contravențiile legate de circulația de droguri. De asemenea, anumite particularități ale obiectului material al infracțiunilor legate de traficul de droguri / circulația de droguri (proporții (cantitate); gradul de risc asociat consumului) permit diferențierea răspunderii pentru astfel de infracțiuni.

Extrapolând, consemnăm că obiectul material al infracțiunii poate fi reprezentat de droguri, analogi, produse etnobotanice (etnobotanice), substituiți. Drept confirmare, prezentăm următoarele prevederi legale: „Pe teritoriul Republicii Moldova se interzice circulația analogilor substanțelor stupefiante și psihotrope și a produselor etnobotanice în alte scopuri decât cele științifice și/sau de expertiză” (alin. (2¹) art. 2 din Legea Republicii Moldova nr. 382/1999); „Circulația substanțelor stupefiante și psihotrope [...] se efectuează în conformitate cu prezenta lege, cu convențiile și acordurile internaționale la care Republica Moldova este parte” (art. 4 din Legea Republicii Moldova nr. 382/1999) etc.

Legea penală reprimă doar traficul ilicit / circulația ilegală de droguri, de analogi, de produse etnobotanice, de substituiți. În același timp, legea penală apără traficul legal / circulația legală de droguri, de analogi, de produse etnobotanice, de produse susceptibile de a avea efecte psihoactive. În consecință, este întemeiat a se susține că drogurile, analogii, produsele etnobotanice, substituiții reprezintă obiectul material al infrațiunilor legate de traficul ilicit / circulația ilegală de asemenea substanțe.

După această clarificare, consemnăm că, în cazul infrațiunilor legate de traficul ilicit / circulația ilegală a drogurilor, obiectul material îl reprezintă:

- drogurile (alin. (2)-(4) art. 217¹, art. 217⁴ și 217⁶ CP RM);
- plantele care conțin droguri sau semințele acestor plante (alin. (1), (3), (4) art. 217¹ CP RM);
- produsele etnobotanice (etnobotanice) (art. 217⁶ CP RM);
- analogii (alin. (2)-(4) art. 217¹ și 217⁶ CP RM);
- substituiții (art. 16 și 17 din Legea nr. 194/2011).

Infra avem ca scop examinarea noțiunii de droguri și a noțiunilor subsecvente.

Drogurile și plantele care conțin droguri sau semințele acestor plante – obiect material al infrațiunilor legate de traficul de droguri

Noțiunea de „droguri” este definită în legislația Republicii Moldova:

- „Prin droguri se înțeleg plantele sau substanțele stupefiante ori psihotrope, sau amestecurile ce conțin asemenea plante ori substanțe, stabilite de Guvern” (alin. (1) art. 134¹ CP RM).

De asemenea, noțiunile subsecvente noțiunii de „droguri” sunt definite în art. 134¹ CP RM:

- „Prin stupefiante se înțeleg substanțele înscrise în anexele la Convenția unică a ONU asupra substanțelor stupefiante din 1961, modificată prin Protocolul din 1972, și prevăzute în actele normative ale Guvernului” (alin. (2));
- „Prin substanțe psihotrope se înțeleg substanțele înscrise în anexele la Convenția ONU asupra substanțelor psihotrope din 1971 și prevăzute în actele normative ale Guvernului” (alin. (3)).

Noțiunea de „plante” nu este definită în art. 134¹ CP RM. În Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 79/2006, în Capitolul III, doar se specifică plantele care conțin substanțe stupefiante sau substanțe psihotrope.

Plantele, ce conțin droguri, sau semințele acestor plante apar ca obiect material al infrațiunilor prevăzute la alin. (1), (3), (4) art. 217¹ CP RM. Atenționăm că, în corespundere cu alin. (1) art. 134¹ CP RM, noțiunea de „plante care conțin substanțe stupefiante sau substanțe psihotrope” este o parte a noțiunii mai

largi de „droguri”. Cu toate acestea, în alin. (1) art. 217¹ CP RM se folosește noțiunea oarecum derutantă „plante ce conțin droguri”. Această incongruență, ce caracterizează alin. (1) art. 134¹ CP RM și alin. (1) art. 217¹ CP RM, face dificilă perceperea voinței legiuitorului moldav.

Înainte de intrarea în vigoare a Legii Republicii Moldova nr. 193 din 28.07.2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, în alin. (1) art. 134¹ CP RM era formulată următoarea definiție: „Prin substanță narcotică sau psihotropă se înțelege substanța de origine naturală sau sintetică și preparatul conținând o astfel de substanță, care provoacă dereglări psihice și dependență fizică la consumul lor abuziv”. Această definiție reprezintă prototipul istoric al definițiilor în vigoare de la alin. (1)-(3) art. 134¹ CP RM.

Așa cum s-a văzut *supra*, noțiunea de „plante” este definită la pct. 1 din Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1382 din 08.12.2006 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la reglementarea activităților de cultivare a plantelor care conțin substanțe stupefiante sau psihotrope (în continuare – Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1382/2006): „macul somnifer – planta *Papaver somniferum L.*”; „câneapă – orice plantă din specia *Cannabis*”; „arbustul coca – orice plantă din specia *Erythroxylon*”. [2]

Aceste definiții practic reproduc definițiile din art. 1 al Convenției de la Viena din 1988: „Expresia plantă de cannabis desemnează orice plantă din familia *Cannabis*” (lit. b)); „Termenul coca desemnează orice specie de arbust din specia *Erythroxylon*” (lit. c)); „Expresia mac de opium desemnează planta din specia *Papaver somniferum L.*” (lit. o)) Pe această cale este confirmată conexiunea dintre reglementările naționale și cele internaționale, atestându-se respectarea angajamentelor internaționale asumate de Republica Moldova.

În mod similar se procedează în cazul definițiilor noțiunilor de stupefiante (substanțe stupefiante) și de substanțe psihotrope, formulate în alin. (2) și (3) art. 134¹ CP RM. Or, aceste prevederi fac referire la anumite reglementări internaționale.

Lista de stupefiante aflate sub control internațional, actualizată în august 2019, este prezentată la adresa: https://www.incb.org/documents/Narcotic-Drugs/Yellow_List/58th_Edition/Yellow_List_-ENG.pdf „[3]

Lista de substanțe psihotrope aflate sub control internațional, actualizată în decembrie 2019, este prezentată la adresa: https://www.incb.org/documents/Psychotropics/greenlist/Green_list_ENG_08673.pdf „[4]

Este de precizat că astfel de liste sunt actualizate periodic. În conformitate cu lit. u) art. 1 din Convenția de la New York, „[e]xpresiile „Tabelul I”, „Tabelul II”, „Tabelul III” și „Tabelul IV” înseamnă listele de stupefiante sau de preparate

anexate la prezenta Convenție și care vor putea fi modificate, din timp în timp, în conformitate cu art. 3 (sublinierea ne aparține – n.a.)”. „[5] Potrivit lit. g) art. 1 din Convenția de la Viena din 1971, „[e]xpresiile „Tabelul I”, „Tabelul II”, „Tabelul III” și „Tabelul IV” se referă la listele substanțelor psihotrope purtând numerele corespunzătoare, anexate la prezenta convenție, care vor putea fi modificate, conform art. 2 (sublinierea ne aparține – n.a.)” „[6].

Datorită acestor actualizări periodice, nimic nu împiedică listele de stupefiante și de substanțe psihotrope, prevăzute în actul normativ corespunzător al Guvernului Republicii Moldova, să fie puse în acord cu listele de stupefiante și de substanțe psihotrope, prevăzute în actele cu vocație internațională sus-amintite. Lipsa unei asemenea concordanțe semnifică lipsa obiectului material al infracțiunilor corespunzătoare prevăzute de CP RM.

Noțiunile apropiate noțiunii de „droguri”

După ce am stabilit conținutul juridic al noțiunii de „droguri” utilizate în legislația Republicii Moldova, să analizăm noțiunile apropiate care desemnează entitățile ce nu constituie droguri.

Prima dintre aceste noțiuni este cea de „precursor”. În esență, un precursor apare în postura de premergător, de antecesor al unui drog, însă nu se identifică cu acesta.

Conform alin. (4) art. 134¹ CP RM, „[p]rin precursor se înțelege substanța de origine naturală sau sintetică utilizată ca materie primă la producerea de substanțe stupefiante sau psihotrope”. Precursorii substanțelor stupefiante și preparatelor psihotrope, aflate sub control pe teritoriul Republicii Moldova, sunt specificați în Tabelul IV din Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1088/2004, „[7]”. Art. 217² CP RM prevede răspunderea pentru producerea, prepararea, prelucrarea, experimentarea, procurarea, păstrarea, expedierea, transportarea, înstrăinarea sau efectuarea oricăror alte operațiuni cu precursori în scopul producerii sau prelucrării drogurilor, etnobotanicelor sau analogilor acestora.

Competența Guvernului delegată de legiuitor de a modifica și completa listele de droguri

Suntem de acord cu M. Strulea care exprimă următoarea poziție: „Dată fiind diferența dintre droguri, numărul impunător al acestora, concentrarea diferită a substanțelor active și datorită necesității de a le descrie utilizând formulele chimice, se pare că este imposibil sau, cel puțin, inadecvat, de a stabili cantitățile specifice nemijlocit în lege” [8].

Prezintă interes și concluziile la care s-a ajuns în Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova (în continuare – CC RM) nr. 25 din 13.10.2015 pentru controlul constituționalității unor prevederi ale Hotărârii Guvernului nr. 79 din 23 ianuarie 2006 privind aprobarea Listei substanțelor narcotice, psihotrope și a plantelor care conțin astfel de substanțe depistate în trafic ilicit, precum și cantitățile acestora (Sesizarea nr. 30a/2015): „[...] 65. Curtea menționează că, având în vedere faptul că domeniul supus examinării se află în permanentă evoluție și vizează nu doar reglementările în materia dreptului penal, dar și cele privind ocrotirea sănătății publice, legislativul poate delega executivului competența de a reglementa, prin acte subordonate legii, lista substanțelor narcotice, psihotrope și cantitatea acestora. 66. Totodată, ținând cont de faptul că procesul legislativ implică mai multe etape de durată, rațiunea stabilirii competenței Guvernului rezultă și din necesitatea intervenției prompte în cadrul normativ în vederea reglementării acestui domeniu în cazul apariției de noi substanțe cu efecte similare. [...]”[9]

Ceea ce ne sugerează instanțele de contencios constituțional din Republica Moldova este că, pentru a-i conferi unei substanțe statutul normativ de drog, un act normativ al Guvernului poate fi aprobat cu mai multă celeritate decât o lege adoptată de forul legislativ.

Este adevărat că, în asemenea cazuri, celeritatea este cumva prioritizată în detrimentul controlului adecvat asupra procesului de elaborare și adoptare a unui act normativ. În atare condiții, este important a se asigura un relativ echilibru între: celeritatea procesului de elaborare și adoptare a unui act normativ și controlul adecvat asupra acestui proces.

Dezvoltând prevederile alin. (2) și (3) art. 134¹ CP RM, dispoziția de la alin. (7) art. 134¹ CP RM stabilește: „Listele de substanțe stupefiante, psihotrope și de precursori se aprobă, se modifică și se completează de către Guvern”. Similar, în alin. (4) art. 11 din Legea Republicii Moldova nr. 382/1999 se prevede: „Tabelele și listele substanțelor stupefiante și psihotrope și ale precursorilor supuși controlului se aprobă de Guvern”. De asemenea, alin. (2) art. 8 din Legea Republicii Moldova nr. 382/1999 stabilește: „Tabelele nr. I-IV, listele de substanțe stupefiante și psihotrope și de precursori, expuse în anexă, se aprobă și se modifică prin hotărâre a Guvernului, la propunerea CPCD”.

La moment, Lista substanțelor stupefiante, psihotrope și a plantelor care conțin astfel de substanțe, depistate în trafic ilicit, precum și cantitățile acestora, aprobată prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 79/2006, include: 202 denumiri de substanțe stupefiante; 170 denumiri de substanțe psihotrope; 9 denumiri de plante care conțin substanțe stupefiante sau psihotrope.

În paralel cu acest act normativ se aplică Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1088/2004. Acest act normativ cuprinde, printre altele:

– Tabelul I „Substanțele stupefiante și substanțele psihotrope neutilizate în scopuri medicale”: Lista nr. 1 „Substanțele stupefiante”; Lista nr. 2 „Substanțele psihotrope”;

– Tabelul II „Substanțele stupefiante (narcotice) și substanțele psihotrope utilizate în scopuri medicale”: Lista nr. 1 „Substanțele stupefiante (narcotice) incluse în listele 2 și 4 ale Convenției unice a ONU asupra stupefiantelor, 1961”; Lista nr. 2 „Substanțele psihotrope incluse în Lista 2 a Convenției ONU asupra substanțelor psihotrope, 1971”;

– Tabelul III „Substanțele stupefiante (narcotice), substanțele psihotrope, utilizate în scopuri medicale”: Lista nr. 1 „Substanțele stupefiante (narcotice) incluse în Lista 3 a Convenției unice a ONU asupra stupefiantelor, 1961”; Lista nr. 2 „Substanțele psihotrope incluse în Lista 3 a Convenției ONU asupra substanțelor psihotrope, 1971”; Lista nr. 3 „Substanțele psihotrope incluse în Lista 4 a Convenției ONU asupra substanțelor psihotrope, 1971”.

Dacă e să comparăm prevederile Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr. 79/2006 și cele ale Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr. 1088/2004, observăm un anumit paralelism între acestea. Este de precizat că alin. (3) art. 7 din Legea Republicii Moldova nr. 100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative stabilește: „În cazul în care între două acte normative cu aceeași forță juridică apare un conflict de norme, se aplică prevederile ultimului act normativ adoptat, aprobat sau emis [...]”. [10] Drept urmare, clivajul dintre normele cu același obiect de reglementare din cele două hotărâri ale Guvernului Republicii Moldova, menționate mai sus, ar fi soluționat în favoarea Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr. 79/2006.

Dincolo de acest conflict de norme, rațiunea netăgăduită a existenței Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr. 1088/2004, rezultă din sintagma „cu utilizarea drogurilor, etnobotanicelor sau analogilor acestora, a căror circulație în scopuri medicinale este interzisă”, folosită la lit. c) alin. (3) art. 217 și lit. c) alin. (3) art. 217¹ CP RM. Apropo, S. Copețchi semnalează „greșita practică a instanțelor de judecată de a încadra acțiunile făptuitorului potrivit alin. (2) art. 217, respectiv alin. (2) art. 217¹ CP RM, în ipoteza utilizării substanțelor narcotice, psihotrope sau analoagelor lor, a căror circulație în scopuri medicale este interzisă, deși, în mod normal, aplicabile sunt normele de la lit. c) alin. (3) art. 217 CP RM, respectiv de la lit. c) alin. (3) art. 217¹ CP RM”. [11] Ceea ce denotă că nu toți decidenții abilitați cu aplicarea legii penale a Republicii Moldova, au realizat rațiunea existenței Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr. 1088/2004.

Caracterizând prevederile de la lit. c) alin. (3) art. 217 și lit. c) alin. (3) art. 217¹ CP RM, V. Bujor și C. Rusu utilizează sintagma „substanțe narcotice sau psihotrope deosebit de periculoase”. [12] Însă, această afirmație nu se întemeiază pe litera legii. Aceeași constatare o putem face vizavi de explicația din subpct. 17) pct. 4 din Hotărârea Plenului CSJ nr. 2/2011: „Calitatea de droguri, etnobotanice sau analogi ai acestora a căror circulație în scopuri medicale este interzisă se stabilește în baza a două criterii: a) medical – prezența unui pericol deosebit pentru sănătatea omului prin consecințele grave generate de consumul lor abuziv; b) juridic – includerea substanței în listele nr.1 ale Convenției unice asupra stupefiantelor din 30.03.1961 și Convenției asupra substanțelor psihotrope din 21.02.1971”. [13] Nu este clar de unde rezultă prezența criteriului medical specificat la litera a) din această explicație.

De asemenea, remarcăm conexiunea dintre Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1088/2004, și anexa la Legea Republicii Moldova nr. 382/1999. În această anexă se face clasificarea substanțelor narcotice și psihotrope în:

– I. Substanțele care prezintă un pericol deosebit pentru sănătatea omului prin consecințele grave generate de consumul lor abuziv:

- Tabelul nr.1 „Substanțele inutilizabile în scopuri medicale”: Lista nr. 1 „Substanțele stupefiante incluse în lista nr. 1 a Convenției unice asupra drogurilor din 1961”; Lista nr. 2 „Substanțele psihotrope incluse în lista nr. 1 a Convenției asupra psihotropelor din 1971”; substanțele cuprinse în alte liste și tabele ale convențiilor menționate, după caz;

- Tabelul nr. II „Substanțele utilizabile în scopuri medicale”: Lista nr. 1 „Substanțele stupefiante incluse în listele nr. 1 și nr. 2 ale Convenției unice asupra drogurilor din 1961”; Lista nr. 2 „Substanțele psihotrope incluse în lista nr. 2 a Convenției asupra psihotropelor din 1971”; substanțele cuprinse în alte liste și tabele ale convențiilor menționate, cu excepția substanțelor incluse în tabelul nr. 1, după caz.

– II. Substanțele care prezintă pericol pentru sănătatea omului prin consecințele grave generate de consumul lor abuziv:

- Tabelul nr. III „Substanțele utilizabile în scopuri medicale”: Lista nr. 1 „Substanțele stupefiante incluse în lista nr. 3 a Convenției unice asupra drogurilor din 1961”; Lista nr. 2 „Substanțele psihotrope incluse în lista nr. 3 a Convenției asupra psihotropelor din 1971”; Lista nr. 3 „Substanțele psihotrope incluse în lista nr. 4 a Convenției asupra psihotropelor din 1971”; alte substanțe, după caz.

Din această clasificare rezultă cu mai multă tărie inoportunitatea păstrării în actuala formulă a dispozițiilor de la lit. c) alin. (3) art. 217 și lit. c) alin. (3)

art. 217¹ CP RM. Or, anexa la Legea Republicii Moldova nr. 382/1999 confirmă că pericol deosebit pentru sănătatea omului, prin consecințele grave generate de consumul lor abuziv, pot prezenta atât substanțele inutilizabile în scopuri medicale, cât și substanțele utilizabile în scopuri medicale.

Din această perspectivă recomandăm ca dispozițiile de la lit. c) alin. (3) art. 217 și lit. c) alin. (3) art. 217¹ CP RM să fie modificate, după cum urmează: „asupra substanțelor indicate în art. I din anexa la Legea nr. 382/1999 cu privire la circulația substanțelor stupefiante, psihotrope și a precursorilor”. O asemenea soluție ar justifica aplicarea unei răspunderi comparativ mai aspre, având un temei similar cu cel al distincției dintre drogurile de mare risc și drogurile de risc, promovate în Legea României nr. 143/2000.

O opinie este exprimată de V. Stati: în art. 217¹ CP RM sunt reunite patru variante-tip de infrațiuni: primele două sunt prevăzute la alin. (1) și (2) art. 217¹ CP RM, aceste norme având în vedere proporțiile mici ce caracterizează obiectul material al infrațiunii; cea de-a treia variantă-tip de infrațiune este specificată la lit. f) alin. (3) art. 217¹ CP RM, această normă incluzând sintagma „în proporții mari”; cea de-a patra variantă-tip de infrațiune este specificată la lit. b) alin. (4) art. 217¹ CP RM, această normă conținând sintagma „în proporții deosebit de mari”. [14]

În sprijinul acestei opinii sunt prezentate următoarele argumente: literalmente, o circumstanță este o împrejurare (particulară) care însoțește o întâmplare, un fapt, o acțiune sau un fenomen. Pe cale de consecință, o circumstanță atenuantă sau agravantă prevăzută de legea penală îndeplinește rolul de apendice, de adaos, de supliment, de anexă la componența de bază a infrațiunii. Ceea, ce este prevăzut la alin. (1) și (2) art. 217, lit. b) alin. (4) art. 217, alin. (1) și (2) art. 217¹, lit. f) alin. (3) art. 217¹ și lit. b) alin. (4) art. 217¹ CP RM, nu corespunde acestei condiții. Explicația faptului că art. 217¹ CP RM stabilește răspunderea pentru patru infrațiuni de sine stătătoare, constă în următoarele: acest articol nu prevede o variantă-tip de infrațiune: 1) al cărei obiect material nu ar presupune anume proporții și 2) pe care s-ar grefa în calitate de circumstanțe atenuante sau agravante: a) proporțiile mici; b) proporțiile mari; c) proporțiile deosebit de mari. Iată de ce săvârșirea infrațiunii, de exemplu, în proporții deosebit de mari nu poate fi privită ca circumstanță agravantă pentru infrațiunile prevăzute la alin. (1), (2) sau lit. f) alin. (3) art. 217¹ CP RM CP RM, infrațiuni al căror obiect material deja se caracterizează prin proporții mari sau, respectiv, prin proporții mici. Or, proporțiile deosebit de mari nu pot fi privite ca apendice, ca adaos, ca supliment, ca anexă la proporțiile mari sau la proporțiile mici. [15]

Aceste argumente par a fi judicioase. Nu este posibil ca o substanță, privită ca obiect material al unei infracțiuni concrete, să se caracterizeze concomitent prin proporții mici, prin proporții mari și prin proporții deosebit de mari. O substanță, privită ca obiect material al unei infracțiuni concrete, se caracterizează fie prin proporții mici, fie prin proporții mari, fie prin proporții deosebit de mari. Noțiunile „proporții mici”, „proporții mari”, „proporții deosebit de mari” se referă la ipoteze distincte, care nu se suprapun. Nu este posibilă săvârșirea, în aceeași împrejurare, a unei singure acțiuni care să aibă ca obiect material substanțe caracterizate prin proporții mici, substanțe caracterizate prin proporții mari și substanțe caracterizate prin proporții deosebit de mari. O asemenea infracțiune simplă, ca formă a unității naturale de infracțiune, este exclusă. Or, proporțiile diferite ale substanței, privite ca obiect material al unei infracțiuni concrete, sunt contrare unității infracțiunii, atestând prezența concursului de infracțiuni.

Înlocuitorii de droguri – obiect material al infracțiunilor legate de traficul de droguri

Ponderea înlocuitorilor de droguri sporește constant, datorită faptului că producerea și fabricarea de înlocuitori de droguri poate fi desfășurată aproape oriunde, produsul final având un cost redus și o rentabilitate sporită pe piață. Producerea și fabricarea de înlocuitori de droguri nu necesită mari resurse. Acest proces nu implică recurgerea la echipamente și utilaje costisitoare sau la crearea de condiții climatice speciale. Cererea constantă pe piață a substanțelor a căror formulă chimică nu intră sub control internațional sau cel național, a impus statele să elaboreze măsuri juridice îndreptate spre prevenirea și combaterea acestui fenomen.

În Republica Moldova, printre astfel de măsuri se numără operarea cu conceptul de „analog”.

În corespundere cu alin. (6) art. 134¹ CP RM, „[p]rin analog al substanței stupefiante sau psihotrope se înțelege orice substanță sau asociere de substanțe de origine naturală ori sintetică, în orice stare fizică, sau orice produs, plantă, ciupercă, ori părți ale acestora, care are capacitatea de a produce efecte psihoactive și care, indiferent de conținutul său, denumirea sa, modul său de administrare, de prezentare sau de publicitatea care i se face, este ori poate fi folosită în locul unei substanțe sau al unui preparat stupefiant, psihotrop ori cu efect psihotrop sau în locul unei plante ori substanțe aflate sub control național și/sau internațional”. Înainte de intrarea în vigoare a Legii Republicii Moldova nr. 193 din 28.07.2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative[16], alin. (2) art. 134¹ CP RM conținea o altă definiție a noțiunii de „analog”: „Prin

analog al substanței narcotice sau psihotrope se înțelege substanța care, conform componenței sale și efectului pe care îl produce, se asimilează cu substanța narcotică sau psihotropă”.

Se poate menționa că stabilirea răspunderii penale pentru traficul de analogi reprezintă propria inițiativă a autorităților Republicii Moldova, nefiind recomandată expres de convențiile internaționale la care Republica Moldova este parte.

Criticând vulnerabilitățile de care suferă definiția noțiunii de „analog”, V. Stati opinează: „Definiția din alin. (6) art. 134¹ CP RM nu este clară, previzibilă și lipsită de echivoc. Destinatarii legii penale nu pot avea o reprezentare clară asupra art. 217 și 217¹ CP RM (în partea ce se referă la analogi), astfel încât să-și adapteze conduita și să prevadă consecințele ce decurg din nerespectarea acestor norme. [...] În alin. (6) art. 134¹ CP RM nu sunt stabiliți indicatorii ce caracterizează similaritatea unui analog cu o substanță stupefiantă sau cu o substanță psihotropă. În aceste condiții, expertul este cel care conferă conținut conceptului de similaritate utilizat în alin. (6) art. 134¹ CP RM. În alți termeni, expertul este cel care stabilește limitele de aplicare a acestei norme penale. Însă, calificarea oficială de către un expert a unei infrațiuni reprezintă nu altceva decât depășirea atribuțiilor de serviciu, intrând sub incidența art. 328 CP RM sau a art. 313 din Codul contravențional. [...] În concluzie, stabilirea de către expert a cantității de analogi reprezintă un act de ilegalitate”. [17]

Totuși, în Decizia CC RM nr. 43 din 14.05.2018 de inadmisibilitate a sesiunii nr. 54g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolele 134¹, 217 și 217¹ din Codul penal (analog al substanței stupefiante sau psihotrope), se constată: „[...] 26. Curtea observă că autorul excepției susține că prevederile contestate sunt imprevizibile, pentru că nu există o listă care ar enumera analogii substanțelor stupefiante sau psihotrope. 27. Totuși, Curtea Europeană a reținut în jurisprudența sa că formularea legilor nu poate prezenta o precizie absolută. Una dintre tehnicile standard de reglementare constă în recurgerea mai degrabă la categorii generale decât la liste exhaustive. [...] [P]entru a stabili dacă o substanță sau un amestec de substanțe are proprietatea de a produce efecte psihotrope similare unor substanțe psihotrope sau stupefiante trebuie dispusă efectuarea unei expertize. [...] 29. Având în vedere că piața analogilor substanțelor stupefiante sau psihotrope se află într-o evoluție continuă, Curtea consideră că autoritățile statului sunt mai bine plasate pentru a aprecia, în baza unor criterii obiective, dacă este posibilă stabilirea acestora într-o listă exhaustivă”. [18]

Mai semnalăm un aspect care denotă lipsa de claritate și de previzibilitate a noțiunii de „analog” utilizate în legea penală moldavă. Astfel, în alin. (2), lit.

c) alin. (3) și alin. (5) art. 217, art. 217², alin. (1) art. 217³, alin. (1) art. 217⁵ și alin. (1) art. 217⁶ CP RM se utilizează sintagma „droguri, etnobotanice sau analogii acestora” ori derivatele acesteia. În afară de aceasta, în alin. (2¹) art. 2 din Legea Republicii Moldova nr. 382/1999 se menționează: „Pe teritoriul Republicii Moldova se interzice circulația analogilor substanțelor stupefiante și psihotrope și a produselor etnobotanice (sublinierea ne aparține – *n.a.*) în alte scopuri decât cele științifice și/sau de expertiză”. Din aceste sintagme ar reieși că analogi pot avea nu doar drogurile, ci și etnobotanicele. O asemenea interpretare ar putea genera abuzuri exprimate în aplicarea legii penale în cazurile în care această lege nu ar trebui aplicată.

O posibilă soluție alternativă operării în CP RM cu noțiunea de „analog” ar fi aplicarea art. 216 CP RM (care prevede răspunderea pentru producerea, transportarea, păstrarea, comercializarea, oferirea cu titlu oneros sau gratuit a produselor (mărfurilor), prestarea serviciilor, periculoase pentru viața sau sănătatea consumatorilor) sau art. 84 din Codul contravențional al Republicii Moldova[19] (în continuare – CCo RM) (care stabilește răspunderea pentru producerea, plasarea pe piață și/sau comercializarea de produse și prestarea de servicii periculoase pentru viața și sănătatea consumatorului). Or, se poate susține că dacă nu ar prezenta un pericol pentru viața sau sănătatea celui care ar urma să consume înlocuitorii de droguri, atunci aceștia nu ar trebui interziși.

Totuși, victima faptelor prevăzute la art. 216 CP RM și la art. 84 CCo RM este consumatorul. Noțiunea de consumator este una juridică, desemnând o persoană care acționează în câmpul legalității. Conform art. 1 din Legea Republicii Moldova nr. 105 din 13.03.2003 privind protecția consumatorilor, consumator este „orice persoană fizică ce intenționează să comande sau să procure ori care comandă, procură sau folosește produse, servicii pentru necesități nelegate de activitatea de întreprinzător sau profesională”. [20] În cazul faptelor prevăzute la art. 216 CP RM și la art. 84 CCo RM, situația premisă constă în desfășurarea unui raport juridic între consumator și acel agent economic care îi vinde consumatorului produse sau îi prestează acestuia servicii. Însă, în acord cu art. 1 din Legea Republicii Moldova nr. 105 din 13.03.2003 privind protecția consumatorilor, „vânzător” este „orice persoană juridică sau fizică autorizată pentru activitate de întreprinzător, care desfășoară activitate comercială în relațiile cu consumatorii”; „prestator” este „orice persoană juridică sau fizică autorizată pentru activitate de întreprinzător, care prestează servicii”.

Așadar, dacă agentul economic vânzător sau prestator nu este autorizat pentru activitate de întreprinzător (așa cum, deseori, se poate întâmpla în ca-

zul traficului de noi substanțe psihoactive), art. 216 CP RM și art. 84 din Codul contravențional nu pot fi aplicate. Această întrucât persoanele participante la astfel de relații nu pot fi desemnate prin noțiunile de „consumator”, „vânzător” și „prestator” în sensul Legii Republicii Moldova nr. 105 din 13.03.2003 privind protecția consumatorilor.

Din aceste considerente, aplicarea art. 216 CP RM sau a art. 84 din Codul contravențional în cazul traficului de înlocuitori de droguri nu ar avea eficiența scontată.

În altă ordine de idei, noțiunea de „produse etnobotanice (etnobotanice)” desemnează un alt înlocuitor de droguri în legislația Republicii Moldova.

Definiția legislativă a noțiunii de „produse etnobotanice (etnobotanice)” este formulată în alin. (5) art. 134¹ CP RM: „Prin produse etnobotanice (etnobotanice) se înțeleg amestecurile de prafuri și/sau plante sau amestecurile de ierburi și diverse părți de plante stropite cu substanțe chimice, care produc schimbări ce induc efecte fiziologice și/sau mentale, halucinogene și/sau acțiuni psihoactive”.

Noțiunea de „produse etnobotanice (etnobotanice)” în sensul alin. (5) art. 134¹ CP RM nu este reușită din mai multe considerente. Cea mai gravă carență o constituie faptul că această noțiune poate sugera ideea că nu doar substanțele ce induc efecte fiziologice și/sau mentale, halucinogene și/sau acțiuni psihoactive, ci și eventualele adaosuri ce nu induc astfel de efecte (tămâie, vanilie, miere, esență de trandafir etc.), trebuie luate în considerare la stabilirea cantităților produselor etnobotanice.

În alt registru, atât noțiunea de „analog” în accepțiunea alin. (6) art. 134¹ CP RM, cât și noțiunea de „produse etnobotanice (etnobotanice)” în accepțiunea alin. (5) art. 134¹ CP RM, se caracterizează prin lipsă de claritate și de previzibilitate.

În corespundere cu alin. (1¹) art. 7 din Legea Republicii Moldova nr. 382/1999, „[d]eterminarea substanțelor stupefiante, psihotrope, a precursorilor și analogilor acestora, precum și a produselor etnobotanice (sublinierea ne aparține – *n.a.*), se efectuează în laboratorul desemnat de Ministerul Sănătății.” Pe lângă aceasta, dispoziția de la lit. e) alin. (2) art. 7 din Legea Republicii Moldova nr. 382/1999 stabilește: „CPCD [...] determină în laborator natura substanței stupefiante ori psihotrope [...] ori analogului acesteia, sau a produsului etnobotanic. Până la determinarea de către CPCD a naturii substanței examinate, circulația acesteia se suspendă (sublinierea ne aparține – *n.a.*)”.

Așadar, prevederile de la alin. (1¹) art. 7 și lit. e) alin. (2) art. 7 din Legea Republicii Moldova nr. 382/1999 sunt prea sumare și neclare, putând genera abuzuri la aplicarea legii penale. Nu sunt stabilite nici termenele, nici mecanis-

mul de suspendare a circulației analogului substanței stupefiante sau psihotrope, ori a produsului etnobotanic. De asemenea, nu sunt prevăzute efectele determinării de către CPCD a naturii substanței examinate. De exemplu, nu este clar dacă statutul de „analog” și cel de „produs etnobotanic” are un caracter permanent sau provizoriu. Nu este clar nici ce înseamnă „determinarea în laborator a naturii analogului substanței stupefiante sau psihotrope, ori a produsului etnobotanic”. Odată ce s-a stabilit că substanțele respective îndeplinesc condițiile stabilite în alin. (5) și (6) art. 134¹ CP RM, ele continuă să aibă statutul de „analog” sau de „produs etnobotanic” ori obțin statutul de „drog”? Această întrebare nu are o semnificație pur teoretică, dacă luăm în considerare că, de exemplu, în alin. (2) art. 217¹ CP RM se folosesc noțiunile „drog” și „analog”, însă nu se folosește noțiunea „produs etnobotanic”.

Dacă însă în urma evaluării se constată că produsul pentru care se solicită autorizarea nu este substituit, atunci se permite desfășurarea de operațiuni cu un asemenea produs. Din momentul obținerii autorizației, acesta se consideră produs autorizat susceptibil de a avea efecte psihoactive. Bineînțeles, un asemenea produs autorizat nu poate reprezenta obiectul material al unei infrațiuni. În cazul infrațiunilor prevăzute la art. 16 și 17 din Legea nr. 194/2011, substitutul este cel care reprezintă obiectul material.

Esențial este că substituit constituie produsul susceptibil de a avea efecte psihoactive, care nu este autorizat, care este în afara legii, care este interzis. În alți termeni, substitutul reprezintă ipostaza ilegală a produsului susceptibil de a avea efecte psihoactive. Pentru analiza noastră ulterioară comportă interes doar această ipostază.

Propunem ca termenul de „droguri” să fie substituit cu sintagma de „substanțe psihoactive interzise cu statut permanent” la formele gramaticale corespunzătoare în: 1) art. 134¹², 217, 217¹-217⁶, 218, 219 și 322 CP RM; 2) tot cuprinsul Legii Republicii Moldova nr. 382/1999.

În scopul asigurării constanței și uniformității terminologiei legii penale, propunem ca, în alin. (1) art. 209 CP RM, sintagma „substanțe stupefiante, psihotrope și/sau alte substanțe cu efecte similare” să fie substituită prin sintagma „substanțe psihoactive cu statut permanent sau cu statut provizoriu”.

Nu în ultimul rând, recomandăm ca, în Legea Republicii Moldova nr. 713/2001, termenul de „droguri” să fie înlocuit cu sintagma „substanțe psihoactive interzise cu statut permanent” la formele gramaticale corespunzătoare; sintagmele „alte substanțe psihotrope care dezvoltă dependență, declanșează dereglări ale sănătății fizice și psihice ce se manifestă prin diferite acțiuni și comportamente antisociale, generează probleme pentru persoana bolnavului,

pentru familia lui și pentru societate”, „alte substanțe psihotrope” și „alte substanțe psihotrope (toxice)” să fie substituie cu sintagma „substanțe psihoactive interzise cu statut provizoriu” la formele gramaticale corespunzătoare.

Referințe:

1. Dumitrescu D., Bujor V. Traficul de droguri: reglementări internaționale și naționale. Chișinău: [s. n.], 2004, p. 64. 100 p.
2. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1382 din 08.12.2006 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la reglementarea activităților de cultivare a plantelor care conțin substanțe stupefiante sau psihotrope. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr. 189-192.
3. List of Narcotic Drugs under International Control. Disponibil: https://www.incb.org/documents/Narcotic-Drugs/Yellow_List/58th_Edition/Yellow_List_-ENG.pdf
4. List of Psychotropic Substances under International Control. Disponibil: https://www.incb.org/documents/Psychotropics/greenlist/Green_list_ENG_08673.pdf
5. Single Convention on Narcotic Drugs. Disponibil: https://www.unodc.org/pdf/convention_1961_en.pdf
6. Convention on Psychotropic Substances. Disponibil: https://www.unodc.org/pdf/convention_1971_en.pdf
7. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1088 din 05.10.2004 cu privire la aprobarea tabelelor și listelor substanțelor stupefiante, psihotrope și precursorilor acestora, supuse controlului. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr. 186-188.
8. Strulea M. Respectarea principiului legalității la incriminarea cantității drogurilor în legea penală. În: Integrare prin cercetare și inovare. Conferință științifică națională cu participare internațională: Științe juridice: Rezumate ale comunicărilor. Vol. I. Chișinău: CEP USM, 2016, p. 187-190.
9. Hotărârea CC RM nr. 25 din 13.10.2015 pentru controlul constituționalității unor prevederi ale Hotărârii Guvernului nr. 79 din 23 ianuarie 2006 privind aprobarea Listei substanțelor narcotice, psihotrope și a plantelor care conțin astfel de substanțe depistate în trafic ilicit, precum și cantitățile acestora (Sesizarea nr. 30a/2015). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr. 13-19.
10. Legea Republicii Moldova nr. 100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 7-17.

11. Copețchi S. Aspecte controversate ale practicii judiciare în materia infracțiunilor prevăzute la lit. c) alin. (3) art. 217, respectiv la lit. c) alin. (3) art. 217¹ CP RM. În: Revista Științifică a USM „Studia Universitatis”. Seria „Științe Sociale”, 2014, nr. 8, p. 84-88.
12. Комментарий к Уголовному Кодексу Республики Молдова. Disponibil: https://criminology.md/books/Comentarii_Cod_Penal_rus.pdf
13. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr. 2 din 26.12.2011 cu privire la practica judiciară de aplicare a legislației penale ce reglementează circulația drogurilor, etnobotanicelor sau analogelor acestora și a precursorilor. Disponibil: jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=251
14. Stati V. Infracțiunile prevăzute la art. 217 și 217¹ din Codul penal, primate prin prisma Legii nr. 193/2016. În: Revista Științifică a USM „Studia Universitatis Moldaviae”, Seria „Științe sociale”, 2017, nr. 8, p. 263-275.
15. Brînza S., Stati V. Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p. 1114, 1121, 1138. 1328 p.
16. Legea Republicii Moldova nr. 193 din 28.07.2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr. 315-328.
17. Stati V. Inconsecvența Curții Constituționale cu privire la regimul juridic al analogilor substanțelor stupefiante sau psihotrope Revista Științifică a USM „Studia Universitatis Moldaviae”, Seria „Științe sociale”, 2018, nr. 3, p. 3-20.
18. Decizia CC RM nr. 43 din 14.05.2018 de inadmisibilitate a sesizării nr. 54g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolele 134¹, 217 și 217¹ din Codul penal (analog al substanței stupefiante sau psihotrope). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 267-275.
19. Codul contravențional al Republicii Moldova nr. 218 din 24.10.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 3-6.
20. Legea Republicii Moldova nr. 105 din 13.03.2003 privind protecția consumatorilor. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 126-131.

